

ÇOCUK HAKLARININ KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİNDE ÖRNEK BİR MODEL: NORVEÇ ÇOCUK OMBUDSMANI*

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin MAMUR IŞIKÇI**
Doğukan İNCE***

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2773-7251>

DOI: 10.30915/abd.514435

Makalenin Geldiği Tarih: 15.03.2018 **Kabul Tarihi:** 31.10.2018

* Bu makale 5-7 Kasım 2017 tarihinde Düzce Üniversitesi tarafından düzenlenen I. Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi'nde sunulan ve bildiri kitabında genişletilmiş özet olarak basılan bildirinin genişletilmiş versiyonudur. **Bu makale hakem inceleme-sinden geçmiştir ve TÜBİTAK- ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.**

** Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

*** Lisans Öğrencisi, Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

ÖZ

Ombudsman, kötü yönetimden korunmak, hak ihlallerini önlemek, ve idarenin hukuk sınırları içinde işlemesini sağlamak gibi amaçlar doğrultusunda pek çok ülkede ve çok çeşitli alanlarda uygulanan bağımsız bir denetim mekanizmasıdır. Bu kapsamda bu çalışmada bir tür ombudsmanlık çeşidi olan Çocuk Ombudsmanlığı'nın ilk örneği olan Norveç'teki uygulaması, özellikleri ve başarısı ortaya konulmuş ardından da Türkiye için bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma, literatüre dayalı araştırmalar bağlamında tarihsel ve betimsel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma sonunda bu modelin Türkiye'de çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından önemli bir rol oynayabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, çocuk ombudsmanı, çocuk hakları, Norveç, hukukun sınırları.

AN EXAMPLE MODEL IN THE PROTECTION
AND DEVELOPMENT OF CHILDREN'S RIGHTS:
CHILDREN OMBUDSMAN OF NORWAY

ABSTRACT

The Ombudsman is an independent regulatory mechanism that is implemented in many countries and in a variety of fields in order to protect against mismanagement, to prevent violations of rights, and to ensure that the application is carried out within the limits of law. In this context, in this study, the application, characteristics and success of the first example of the Child Ombudsman, which is a kind of ombudsman, were put forward and then an evaluation was made for Turkey. The study was conducted using historical and descriptive research methods in the context of literature based research. At the end of the research, this model has played an important role in the protection and development of children's rights in Turkey.

Keywords: Ombudsman, child ombudsman, children's rights, Norway, limits of law.

1. GİRİŞ

Ombudsman, kötü yönetimden korunmak, hak ihlallerini önlemek ve idarenin hukuka aykırı hareket etmesini önlemek gibi amaçlar doğrultusunda günümüzde dünya genelinde benimsenmiş bağımsız bir denetim sistemidir.

Ombudsman, şikâyet üzerine veya re'sen harekete geçerek, idarenin eylemleri, işlemleri ve davranışları üzerinde hukuka aykırılık ve yerindelik denetimi yapmaktadır. Hukuka aykırı bulduğu veya yerinde bulmadığı işlemlerin geri alınması, kaldırılması veya bu işlemlerden veya eylemlerden doğan zararın giderilmesi ve yurttaşlara yönelik uygunsuz davranışların düzeltilmesi için idare nezdinde girişimlerde bulunmaktadır. Hukuken bağlayıcı nitelikte olmayan kararlar almaya yetkili bağımsız bir devlet organıdır.^[1]

Ombudsmanın kararları ilke olarak bağlayıcı değildir. Ombudsmanın temel görevi, toplumdaki haksızlıkları, adaletsizlikleri, eşitsizlikleri ve yanlış uygulamaları raporlarında eleştirmektir. Kamuoyu desteğini alarak sorunların çözümlenmesini ve eksikliklerin giderilmesini sağlamaktır.^[2] Ombudsmanın temel özellikleri, mutlaka bir yasal düzenlemeye bağlı olarak kurulması ve işlemesi, bağımsızlığı, tarafsızlığı ve özerkliği, kamu yönetimini dışarıdan denetlemesi, uzmanlığı, halk tarafından kolay ulaşılabilişliği ve sadece halkın değil aynı zamanda kamu yönetiminin de yardımcısı olmasıdır.^[3]

İlk defa 1809 yılında İsveç Anayasası'na girerek anayasal bir kurum haline gelen ombudsman kurumu, daha sonraları da İskandinav ülkelerince benimsenmiştir. 1919 yılında, İsveç sisteminden etkilenecek, ombudsmanlık sistemini uygulayan ilk ülke Finlandiya olmuştur. Finlandiya'yı 1955'te Danimarka, 1963'te Norveç ve Yeni Zelanda izlemiştir.^[4] Günümüzde ise bu kurum dünyanın pek çok ülkesinde varlık kazanmıştır. Türkiye'de 29.06.2012 tarihinde kabul edilip 28338 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6328 sayılı kanun ile bu kurum "*Kamu Denetçiliği*" adı altında kurulmuştur.

Ombudsmanlık kurumu, işlevsel ve pratik yapısı nedeni ile farklı alanlarda uygulama olanağına kavuşmuştur. Bunlardan biri de *Çocuk Ombudsmanlığıdır*. Çocukların oy hakkına sahip olmamaları sebebi ile kendilerini ilgilendiren

[1] İbrahim, Keskin, Temel İnsan Hakları Bağlamında Ombudsmanlık Kurumunun Hukuk Devletindeki Yeri ve Önemi. *Adalet Dergisi* (45), s.117-145, 2013.

[2] a.g.e., 126.

[3] Kadir Caner, Doğan Hindistan Ombudsmanı: Yapısal-Kurumsal Ve İşlevsel Yönleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (43), 142-148, 2015.

[4] Mustafa, Büyükcavcı. Ombudsmanlık Kurumu, *Ankara Barosu Dergisi*, 66(4), 10-13, 2008.

politikaların yapım sürecinin dışında kalmaları, hukuki olarak kendilerini temsil edememeleri, yetişkinler karşısında fiziksel ve psikolojik açıdan daha zayıf durumda olmaları gibi sebepler, bu tür yapıların oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. Bununla birlikte, Türkiye'nin de imzalamış olduğu BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, devletleri, bu sözleşmenin hükümlerinin yaşama geçirilmesini sağlamak üzere idari kapasitelerini artırmak için Çocuk Ombudsmanlığı kurumlarının kurulması yönünde telkinlerde bulunmaktadır.

Sözü edilen bu nedenler ile , dünyada gittikçe yaygınlaşan Çocuk Ombudsmanlığı sistemini ilk kez 1981 yılında Norveç'te kurmuştur. Bu ülkede Çocuk Ombudsmanı, çocukların savunuculuğunu yapmak, toplumu ve kurumları çocuk hakları konusunda bilgilendirmek, politika yapıcılarını çocuk odaklı kararlar almaya zorlamak, idarenin çocukların yüksek çıkarı doğrultusunda işlemlerini sağlamak gibi çok önemli işlevleri yerine getirmiştir. Çocuk refahının sağlanması ve çocuk haklarının güvence altına alınması için oldukça önemli olan bu kurumun ülkemizde uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi açısından dünyadaki örneklerinin açıklanması gerekmektedir. çalışmada bir tür ombudsmanlık çeşidi olan “çocuk ombudsmanlığının” ilk örneği olan Norveç'teki uygulaması, özellikleri ve başarısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Literatüre dayalı araştırmalar bağlamında tarihsel ve betimsel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışma ile Türkiye için yeni bir yönetsel kurum olan Çocuk Ombudsmanlığı kurumu tanıtılarak Türkiye açısından uygulanabilirliği tartışılmıştır. Türkçe Literatürde Çocuk Ombudsmanlığı kurumunun örneklerinin tanıtıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda, bu çalışmanın Türkiye'de bundan sonra yapılacak başka çalışmalar için öncü olması beklenmektedir.

A. ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI

Günümüzde değişen toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak pek çok çeşitli alanda ombudsmanlık yapılanmasına gidilmiştir. Çocuk Ombudsmanlığı da bu alanlardan biridir. Çocuklara, Anayasal ve yasal düzenlemelerde yeterince yer verilmemesi, onlara sağlanan hakların oldukça yetersiz olması ve toplumsal yaşamda en korumasız tabakayı oluşturmaları^[5] gibi nedenler ülkeleri bu tür bir yapılanmaya gitmelerini zorunlu kılmıştır.

İlk kez 1981 yılında Norveç'te kurulduktan sonra Çocuk Ombudsmanlığı sistemi diğer pek çok ülkede farklı isimler altında varlık kazanmıştır. 1987'de Kosta Rica' da Çocuk Ombudsmanlığı, 1989'da Avustralya'da Federal Çocuk Ombudsmanı, 1989'da Yeni Zelanda'da Çocuk Komiserliği, 1991'de Belçika

[5] Yılmaz Altuğ, *Kamu Denetçisi (Ombudsman)*, İstanbul: İ.Ü. Rektörlük Yayınları, 2002.

Fransız Toplumunda Çocuk Hakları Genel Delegatesi, 1993'de İsveç Çocuk Ombudsmanlığı, 1994'de Danimarka'da Ulusal Çocuk Konseyi, 1995'de İzlanda Çocuk Ombudsmanı, 1996'da İspanya'da Madrid Çocuk Ombudsmanlığı, 1997'de Belçika Flaman Toplumu'nda Çocuk Hakları Komiseri, 1999'da Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyetinde Makedonya Çocuk Ombudsmanı, 2000'de Fransa Çocuk Ombudsmanlığı sistemleri kurulmuştur.^[6]

Çocuk Ombudsmanlıkları, kuruldukları ülkelerde göçmen çocukları, ayrımcılık, kötü muamele, taciz, bazı çocukların özel ihtiyaçları, medyanın kötü etkileri, aile içi şiddete maruz kalma^[7] kamuoyunda çocukları ilgilendiren sorunlara dikkat çekme, çocuk hakları konusunda bilinçlendirme ve çocuk hakları konusunda hükümete danışmanlık etme^[8] gibi çok çeşitli konularda faaliyet göstermektedirler. Çalışmanın bundan sonraki kısmında Çocuk Ombudsmanlığı'nın ilk örneğini oluşturması nedeni ile Norveç Çocuk Ombudsmanlığı sistemine yer verilmiştir. Ancak bundan önce Norveç'te çocuklara yönelik örgütlenme tanıtılarak Norveç Çocuk Ombudsmanının içinde yer aldığı sistem bütünüyle ortaya konulmuştur.

1. NORVEÇ'TE ÇOCUKLARIN DURUMU VE ÇOCUKLARA YÖNELİK ÖRGÜTLENME

Norveç'te çocuk refahı ve çocuk hakları durumunun pek çok ülkeye göre oldukça iyi olduğu sıklıkla ifade edilmektedir. Nitekim, UNICEF'in raporuna göre Norveç, 41 OECD ülkesi arasında çocuk yoksulluğunun olmaması açısından 1'inci, beslenme şartlarının iyi olması açısından 4'üncü, sağlık şartlarının iyi olması açısından 5'inci, eğitimin kalitesi açısından da 9'uncu sırada yer almaktadır.^[9]

Norveç'te 2015 yılı itibarı ile anne ölüm oranı, her 100.000 canlı doğumda 5, bebek ölüm oranı, her 1.000 canlı doğumda 2, yeni doğan ölüm oranı her

[6] UNICEF *Çocuk Haklarını Koruyan Bağımsız Kurumlar*, Floransa-İtalya: UNICEF BM Çocuk Fonu Innocenti Araştırma Merkezi, 2001.

[7] Fendoğlu H. T. *Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)*, SDE Analiz, Strateji Düşünce Enstitüsü, 2010, Erişim Tarihi: 19.09.2016, [http://www.hasantahsinfendoglu.com/sde/KAMU%20DENETCILIGI%20\(OM BDUSMANLIK\).pdf](http://www.hasantahsinfendoglu.com/sde/KAMU%20DENETCILIGI%20(OM%20BDUSMANLIK).pdf), s.17, Erişim Tarihi: 19.09.2017.

[8] Mehmet Yüce, ve Beyce Atanur, *Kamu Denetçiliği Hukuku*, Ankara: Savaş Kitap ve Yayınevi.s.42, 2013.

[9] UNICEF. *Building the Future Children and the Sustainable Development Goals in Rich Countries*, UNICEF Innocenti Report Card 14, 2017

1.000 canlı doğumda 1,5 5 yaş altı çocuk ölüm oranı, her 1.000 canlı doğumda 2,6'dır.^[10] (Kural ve Kurt, t.y) UNİCEF'in 2016 tarihli raporuna^[11] göre de Norveç, 5 yaş altı çocuk ölümlerinin az olması konusunda 193 ülke arasında 182. sırada yer almaktadır.

Norveç, 1991 yılında "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi" (ÇHS) onaylamıştır. ÇHS, 2003 yılında İnsan Hakları Yasası'nın bir parçası olarak Norveç yasalarına dahil edilmiştir. Sözleşme ile diğer yasal kanunlar arasında bir çatışma ortaya çıktığı zaman ÇHS önceliğe sahip olacaktır.^[12]

Norveç, çocukların korunması için gerekli hukuki ve kurumsal anlamda düzenlemeleri yapan ülkelerden biridir. Norveç'te çocuk hakları ve bakıma muhtaç çocuklara sunulacak hizmetlerin çerçevesini belirleyen hukuki düzenlemeler yüz elli yıllık bir geçmişe sahiptir. 1896 yılında çıkan Guardianship Board Act ile çocukların korunması devlete verilmiştir. Bu yasaya göre aile tarafından ihmal edilen çocuklar için aileler uyarılmakta ve tehlike oluşması durumunda çocuklar ailelerinden alınarak koruyucu aile yanına verilmekteydi. 1983 yılında Çocuk Refahı Yasası ile (Child Welfare Act) bakıma muhtaç çocukları da dahil ederek özellikle koruma önlemleri artırılmıştır.^[13]

Norveç'te çocukların bakımı ve eğitimi, öncelikle anne ve babanın sorumluluğu altındadır. Yine de anne-baba, kısa ya da uzun vadede olmak kaydıyla yardıma ihtiyaç duyabilirler, örneğin zor bir dönemden geçiyor olabilirler. Böyle durumlarda "Çocuk Koruma Kurumu" ailelere ve çocuklara yardımcı olabilir. Her belediyede bir çocukları koruma dairesi bulunmaktadır. Çocukları koruma hizmeti çerçevesinde yerine getirilecek görevler, Çocuk Koruma Kurumu kanunu tarafından düzenlenmiştir. Bu kanun, Norveç'te yaşayan her çocuk için geçerlidir, çocuğun geçmişi, milliyeti ya da hangi ülkenin vatandaşı olduğuna bakılmaz.^[14]

[10] Tevhide Kural, Zeynep Kurt Bilgen, Norveç Sağlık Sistemi, http://yeni.thsk.gov.tr/depo/thsk/denetim-hizmetleri-db/dokumanlar/Sunum/NORVEC_SUNUM.pdf, Erişim Tarihi: 21.09.2017.

[11] UNICEF. *The State of the World's Children*, UNICEF, 2016.

[12] Stoffelen Janneke& Stéphanie Van Den Broeck. *Children's Rights in Norway*, 2009, https://samforsk.no/SiteAssets/Sider/publikasjoner/Childrens%20Rights%20in%20No_rway.pdf, Erişim Tarihi: 22.09.2017

[13] <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/childwelfare/id1058/&cusg=ALkJrhi6BMKhugY9gVoLKHsz2jorInxM9>, akt. Elvan Tümerkan Albayrak ve Mehmet Birinci. Sosyal Devlet Modelleri: Sosyal Demokrat Model, İsveç-Norveç Örneği *Journal of Social Work*, Vol:1, Issue:1, 64-100, s.79, 2017.

[14] http://www.samfunnskunnskap.no/?page_id=475&lang=tr. Erişim Tarihi : 21.09.2017.

Bu konuda, hem yerelde, hem de merkezde otoriteler çocuk refah alanında görev ve sorumluluklara sahiptir. Tüm belediyelerin, günlük işlerden sorumlu olan çocuk refahı hizmetleri olması gerekir. Çocuk koruma hizmetleri, tavsiye ve rehberlik vermek, araştırma yapmak, Kanun uyarınca kararlar almak veya ilçe sosyal yardım kurulu tarafından işleme konması için dava hazırlamaktan ve davaları uygulamak ve takip etmekten sorumludur. Merkezi yetkililerin, çocukların refah sorumlulukları, Çocuk, Eşitlik ve Sosyal İçerme Bakanlığı, Çocuk, Gençlik ve Aile Dairesi Başkanlığı, beş bölge bürosu ve il yerel yönetim sosyal yardım kurulu arasında bölünmüştür. Bakanlık, çocuk refahı için sorumluluğa sahiptir.^[15]

Norveç'te çocuklara yönelik hizmetler genel olarak *Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı* tarafından yerine getirilmektedir. Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı, Çocuk Esirgeme Hizmetleri Kanunu için idari bir sorumluluğa sahiptir ve Kanunun, düzenlemelerin ve kuralların doğru bir şekilde uygulanmasını denetler. Bakanlık, kanunun uygulanmasından elde edilen deneyimlerin değerlendirilmesini ve ardından gerekli değişikliklerin yapılmasını sağlar. Bakanlık aynı zamanda yönergeler ve talimatlar vermekten, alanda araştırma başlatmaktan, genel çocuk refah politikası geliştirmekten ve çocuk refahı hakkında erişilebilir bilgi temin etmekten sorumludur. Bireysel davalarda, Çocuk, Eşitlik ve Sosyal İçerme Bakanlığı temyiz yeri değildir.^[16]

Bu bakanlığın, çocuklarla ilgili olarak temelde şu görevleri bulunmaktadır;

Aileler ve Çocuklar: Çocuk, Eşitlik ve Sosyal İçerme Bakanlığı, çocukların ve gençlerin iyi yetişmelerine ve ailelerin hem maddi hem de sosyal olarak kendilerini güvende hissetmelerini sağlamaya çalışmaktadır.^[17]

Çocuk Refahı: Çocuk Refah Kanunu'nda vurgulandığı haliyle Norveç'teki çocuk refah hizmetlerinin iki temel amacı bulunmaktadır. İlki, aile yanında sağlıklı gelişimi olumsuz etkileyen şartlar altında yaşayan çocukların gerekli destek hizmetlerini doğru zamanda almalarını sağlamak; ikincisi ise çocukların gelişimlerini destekleyen güvenli bir sosyal çevrede büyümelerini sağlamaktır.^[18]

[15] A.g.e

[16] <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/allocation-of-responsibilities-related-to-c1/saksgang-i-barnevernet/id415354/>. Erişim Tarihi : 21.09.2017.

[17] <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/id213/>, Erişim Tarihi: 07.08.2017

[18] Act of 17 July 1992 No. 100 relating to Child Welfare Services (the Child Welfare Act), <https://www.regjeringen.no/contentassets/049114cce0254e56b7017637e04ddf88/the-norwegian-child-welfare-act.pdf>, Erişim Tarihi: 07.07.2017

Bununla birlikte, çocuk refah hizmetinin asıl görevi, sağlığı ve gelişimi için zararlı olabilecek koşullarda yaşayan çocukların ve gençlerin doğru zamanda gerekli yardım ve bakımları almalarını sağlamaktır. Tüm belediyeler, çocuk refahı hizmeti yükümlülüğü altındadır ve gerekli yardımı yapmak konusunda çocuk refah hizmetinden yardım isteyen tüm çocuklara karşı sorumludurlar^[19].

Bir çocuğun evdeki koşullardan veya başka nedenlerden dolayı özel olarak yardıma ihtiyacı olduğunda, çocuk refahı servisi çocuğa ve ailesine yardımcı olacak tedbirleri başlatmaktadır. Çeşitli yardım önlemleri örnek olarak, tavsiye ve rehberlik, kişisel destek programı, çocuğun anaokuluna yerleştirilmesi Aile Yönetim Eğitimi (Parent Management Training) ve Çoklu Sistem gibi çeşitli ebeveyn destek önlemleri sayılabilir.^[20]

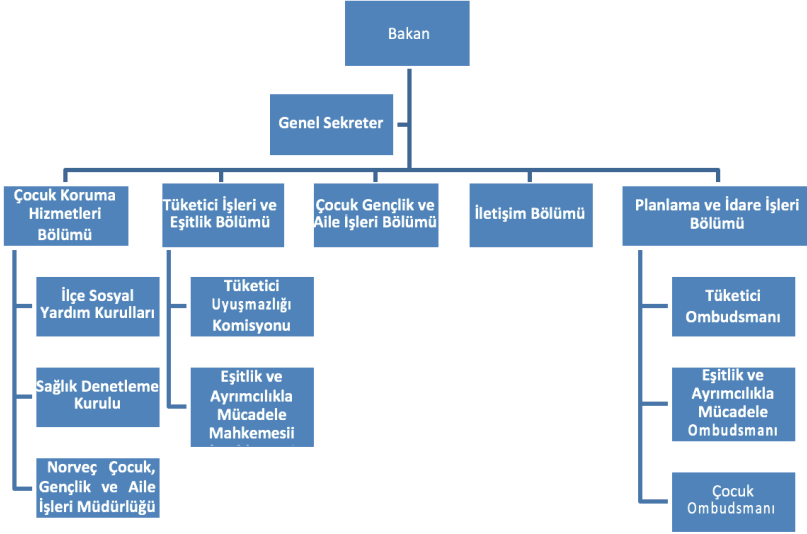
Çocuk Haklarına Dair Kanun'a göre Norveç Çocuk, Gençlik ve Aile İşleri Müdürlüğü (Bufetat) çocuk refah kurumlarının kurulması ve işletilmesinden sorumludur. Bufetat tarafından onaylanan özel ve belediye çocuk sağlık kurumları da bu yapının görev kapsamına girmektedir. Özel ve belediye çocuk koruma kurumları ancak Bufetat tarafından onaylandıkları sürece faaliyette bulunabilirler. Bufetat, özel ve belediye çocuk refah kurumlarının onay koşullarına uygunluğunu her zaman kontrol edebilir. İlçedeki en büyük yetkili, kurumun yürürlükteki düzenlemelere uygun olarak işletilmesini ve çocuklara uygun bakım ve tedavi sağlanmasını takip eder^[21]. Kurumun diğer görevleri ise; evlat edindirme işlemleri, ebeveyn parası, çocuk parası ve bebeklerin aileleri için nakit yardımları yönetmektir. Norveç Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı bu görevlerini yerine getirebilmek üzere şu şekilde örgütlenmiştir; (bkz. Grafik 1)

[19] Stoffelen & Broeck, (2009)

[20] a.g.e.

[21] a.g.e.

Norveç Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı

Grafik 1: Norveç Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı Organizasyon Yapısı (Kaynak: <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/id322/> adresindeki bilgilerden yararlanarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.) Erişim Tarihi: 07.07.2017

A. Çocuk Koruma Hizmetleri Bölümü: Çocuk Koruma Hizmetleri Bölümü çocuk refahı kurumları, koruyucu bakım ve diğer yardım önlemleri de dahil olmak üzere bu hizmetlerin tüm yönlerinden sorumludur. Bu sorumluluk, çocuk sağlığı mevzuatının geliştirilmesini, politika tasarımını ve hizmetlerin genel yönetim ve eşgüdümünü gerektirir. ^[22]Bu kurumun başlıca bölümleri şunlardır;

1. İl Yerel Yönetim (İl Belediyesi) Sosyal Yardım Kurulları: İl yerel yönetim sosyal yardım kurulları (*county social welfare boards*), çocuk refahı hizmetleri ile ilgili karar vermeden sorumludur. Sayıları oniki kadardır. Bunlardan her biri bir veya iki ili kapsamaktadır. Kurullar, sosyal refah konularında hem Bakanlık hem de İl Valiliğinden bağımsız bir ulusal organ durumundadır. İl yerel yönetim sosyal yardım kurulu, mesleki konularda Bakanlık ve vali ile ilişkili olmakla birlikte bağımsız bir konuma sahiptir. İl yerel yönetim sosyal yardım kurulunun kararları ancak mahkemelerce incelenebilir. İdari olarak, yönetim kurulu, Sosyal Refah Kurulları Ulusal Dairesine tabidir. İl yerel yönetim sosyal

[22] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/departments/id325/>, Erişim Tarihi: 23.09.2017

yardım kurulunun başlıca görevi, Çocuk Haklarına Dair Kanun uyarınca kararlar vermektir. Bu kararlar, çocuk refahı hizmetinin bir çocuğun bakımı ve kontrolü için uygun olup olmadığı, çocuğun ebeveynleriyle temasa geçip geçmeyeceği ve ebeveynlerin ebeveyn sorumluluğundan mahrum edilip edilemeyeceği ile ilgilidir. Buna ek olarak, İl yerel yönetim sosyal yardım kurulu, davranışsal zorlukları olan çocuklarla ilgili önlemlerin alınmasına karar verir. Kurul ayrıca, sağlık ve bakım hizmetleri ile ilgili kanuna istinaden alkolik veya uyuşturucu bağımlılarının veya hamile alkolik/uyuşturucu bağımlılarının zorunlu olarak tutuklanması hakkında kararlar verir. Oslo ve Akershus için İl yerel yönetim sosyal yardım kurulu, yasaya uygun olarak bulaşıcı hastalıkların kontrolünde zorunlu emirleri yerine getirir. Buna ek olarak, İl yerel yönetim sosyal yardım kurulları, zihinsel engellilere yönelik olarak güç veya otorite kullanmak hakkında bireysel kararlar alınması için itiraz organıdır.^[23]

2. Norveç Sağlık Denetleme Kurulu: Norveç Sağlık Sekreterliği, Norveç'teki sağlık ve sosyal hizmetlerin denetlenmesinin genel sorumluluğunu üstlenmiştir.^[24]

3. Norveç Çocuk, Gençlik ve Aile İşleri Müdürlüğü: Çocuk, Gençlik ve Aile İşleri Müdürlüğü (*Bufetat*), devlet tarafından finanse edilen çocuk refahı hizmetleri, aile danışmanlığı ve evlat edinme ile ilgili konulardan sorumludur.^[25]

Çocuk, Gençlik ve Aile İşleri Genel Müdürlüğü, merkezi otoritesi altındaki beş bölge müdürlüğünden oluşmaktadır. Bölgesel çocuk koruma makamları, belediyelerin yetki alanında yaşayan ihtiyaç sahibi olan çocukların kurum bakımı altına alınmasına, ve bu çocuklara yönelik refah hizmetlerinin verilmesine yardımcı olmakla görevlidirler. Ayrıca bu durumdaki çocuklara ev eğitimi vermek ve rehberlik etmekle sorumludurlar. Bölgesel makamların her biri gereksinimi olan çocukların kalacağı kurumları kurup işletmekle ve

[23] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/county-social-welfare-boards/id418110/>, Erişim Tarihi: 07.03.2017

[24] <https://www.regjeringen.no/en/dep/hod/org/etater-og-virksomheter-under-helse-og-omsorgsdepartementet/Subordinate-institutions/The-Norwegian-Board-of-Health/id279747/>, Erişim Tarihi: 02.07.2017

[25] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/Norwegian-Directorate-for-Children-Youth/id418035/>, Erişim Tarihi: 07.07.2017

Çocuk Koruma Hizmetleri Kanunu uyarınca faaliyete geçecek özel ve belediye kurumlarını onaylamakla sorumludur.^[26]

B. Tüketici İşleri ve Eşitlik Bölümü: Tüketici İşleri ve Eşitlik Bölümü, tüketici işleri, eşitlik ve ayrımcılıkla mücadele konusundaki politikadan genel olarak sorumludur ve bu alanlardaki faaliyetleri geliştirip koordine eder.^[27]

Başlıca bölümleri;

1. Tüketici Uyuşmazlığı Komisyonu: Tüketici Uyuşmazlığı Komisyonu, özellikle de tüketicilerin (Norveç Tüketici Konseyi'nin yardımıyla) dostane bir anlaşmaya varmaya çalıştıkları ve başaramadığı mal ve yapı ticareti hizmetleriyle ilgili olan çatışmaların hakemidir.^[28]

2. Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Mahkemesi: Eşitlik ve Ayrımcılık Karşıtı Mahkeme, Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Ombudası'nın tavsiyeleri ve eylemleri hakkında şikayet ve itirazları ele alır.^[29]

C. Çocukluk, Gençlik ve Aile İşleri Bölümü: Çocukluk, Gençlik ve Aile İşleri Bölümü, genel çocuk ve gençlik politikasının yanı sıra hükümetin aile politikasının tasarımı ve koordinasyonundan sorumludur.^[30]

D. İletişim Bölümü: Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı açıklık taahhüdünde bulunur. Bilgilendirici çalışmaları aktif bir şekilde ele alır, doğru bilgileri zamanında yayınlar ve www.regjeringen.no/bld adresinde güncellenmiş raporlar sunar. Burada medya soruşturmaları ve bilgi talepleri sürekli olarak ele alınmaktadır.^[31]

E. Planlama ve İdare Bölümü: Başkanlık, bütçeye, bakanlık mali yönetimine ve bağlı ve alt kuruluşların idaresine ilişkin Bakanlık faaliyetlerinin koordinasyonundan, kalite güvencesinden ve takibinden sorumludur. Planlama ve İdare

[26] <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/allocation-of-responsibilities-related-to-c1/id2353984/>, Erişim Tarihi: 01.07.2017

[27] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/departments/id325/>, Erişim Tarihi: 07.08.2017

[28] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Consumer-Dispute-Commission/id426145/>, Erişim Tarihi: 07.05.2017

[29] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Equality-and-Anti-Discrimination-Tri/id418382/>, Erişim Tarihi: 01.07.2017

[30] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/departments/id325/>, Erişim Tarihi: 07.06.2017

[31] a.g.e.

Bölümü, Çocuk Ombudsmanı, Tüketici Ombudsmanı ve Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Ombuds'u arasındaki genel yönetim diyalogunun sorumluluğu altındadır.^[32] Başlıca bölümleri;

1. Tüketici Ombudsmanı: Tüketici Ombudsmanı, mal ve hizmetlerin pazarlama ve sözleşmelere ilişkin faaliyetlerinin Kanuna göre yürütülmesinden tüketiciler adına sorumludur.^[33]

2. Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Ombudsu: Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Ombudu, kendi uzmanlık alanı içinde bağımsız olarak çalışır, ancak idari olarak Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı'na bağlıdır. Ombud, ayrımcılık ile mücadele eder ve cinsiyet, etnisite, sakatlık, cinsel yönelim ve yaş gibi faktörlere bakılmaksızın eşitliği teşvik eder.^[34]

3. Norveç Çocuk Ombudsmanı: Çocuk Ombudsmanı, çocuklar ve gençler için bir çeşit savunuculuk görevini yerine getiren bağımsız bir kurumdur. Başlıca görevleri, Çocukların ve gençlerin görüşlerinin duyulmasını ve haklarının korunmasını sağlamak; Norveç'teki yetkililerin, Norveç kanunlarında öngörülen Çocuk Hakları Sözleşmesine uymalarını sağlamaktır. Çocuk Ombudsman dünyadaki ilk Çocuk Ombudsmanlığıdır.^[35] Dolayısı ile aşağıda bu kurum hakkında daha fazla bilgiye yer verilecektir;

2. NORVEÇ ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI MODELİ

A. Genel Olarak

Norveç Çocuk Ombudsmanı, otoriteleri çocuklar ve gençler için daha iyi bir toplum oluşturacak şekilde etkilemeye çalışmaktadır. Bunu şu yollarla yapmaktadır; Çocuklarla hizmet veren / çalışanlar için konferanslar ve seminerler düzenlemek, Çocuk haklarının tatminkar bir şekilde onaylanmadığı kanısına varıldığı zaman makamlara mektup yazma, yasalar yazılırken veya değiştirildiğinde beyanların verilmesi, medyaya röportaj vermek ve sosyal medya platformlarında aktif olmak, Hükümet bakanları ve Parlamento üyeleri

[32] a.g.e.

[33] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Consumer-Ombudsman/id426137/>, Erişim Tarihi: 02.06.2017

[34] <https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Equality-and-Anti-Discrimination-Omb/id418111/>, Erişim Tarihi: 03.05.2017

[35] <http://barneombudet.no/english/about-the-ombudsman>, Erişim Tarihi: 04.07.2017

ile görüşme, çevrimiçi olarak veya e-posta / telefon yoluyla kurumla iletişim kuran kişilere çocuk hakları konusunda tavsiyeler ve bilgi vermek, deneyimleri hakkında çocuklarla gençlerin kendileriyle konuşmak ve karar vericilere öneriler ve perspektifler aktarmaktır.^[36]

Çocuk Ombudsmanı, örneğin, Çocuk Refah Hizmetleri, Norveç Göçmenlik Dairesi, okullar veya mahkemeler gibi diğer devlet kurumları tarafından alınan kararlara müdahale etme yetkisine sahip değildir. Bununla birlikte, çocukların deneyimlerini, haklarını daha iyi korumak için yasada veya uygulamada değişiklik yapma zorunluluğu konusunda yetkilileri uyarma yetkisine sahiptir.^[37]

B. Atanması ve Görevleri

Atanması ve Görevleri: Norveç Çocuk Ombudsmanı, Bakanlar Kurulu tarafından 6 yıl için ve tek seferliğine atanır. Ombudsmanın görevleri, çocukların kamu ve özel makamlara karşı menfaatlerini teşvik etmek ve çocukların büyümekte olduğu koşulların gelişimini takip etmektir.^[38] Ombudsman bu amaçla özellikle şu görevlerle yükümlüdür:^[39]

- Kendi inisiyatifiyle veya şikayet üzerine , her alanda planlama ve çalışmaraporlar aracılığı ile çocukların çıkarlarını korumak,
- Norveç yasaları ve idari usullerini, çocuğun çıkarları doğrultusunda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyumlaştırmak,
- Yasamaya çocukların güvenliğini güçlendirecek önlemler önermek,
- Çocuklarla toplum arasındaki çatışmaları çözebilecek veya önleyebilecek önlemler için öneri sunmak,
- Çocuklar için gerekli olan çocuk hakları ve önlemleri ile ilgili olarak kamuya ve özel sektörlere yeterli bilgi verilmesini sağlamak,

Ombudsman bu faaliyetlerini yapabilmek üzere şu şekilde örgütlenmiştir;

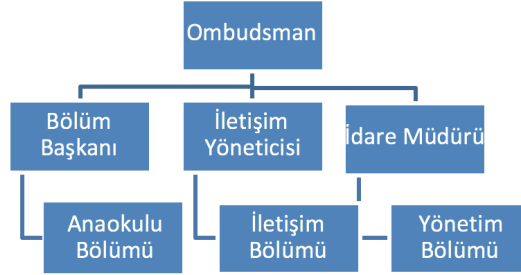
[36] a.g.e

[37] a.g.e.

[38] ACT NO. 5 Of March 6. 1981 Relating To The Ombudsman For Children, <http://barneombudet.no/english/act-and-instructions-for-the-ombudesman/>, Erişim Tarihi: 03.08.2017

[39] a.g.e.

Norveç Çocuk Ombudsmanlığı

Grafik 2: Norveç Çocuk Ombudsmanlığı'nın Yapısı (Kaynak: http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/aarsmeldinger/AN_2016_16405.pdf), Erişim Tarihi: 07.08.2017

Norveç Çocuk Ombudsmanı'nın çalışma şekli şu şekilde özetlenebilir;

Kurumlara Erişim ve Bilgi Alma Yetkisi: Ombudsman, çocuklar için tüm kamu ve özel kurumlara ücretsiz erişebilir. Devlet makamları ve çocuklar için kamu ve özel kurumlar gizlilik iddiasında bulunmaksızın Ombudsmana, görevlerini yerine getirebilmesi için gerekli her türlü bilgileri vermek zorundadır.^[40]

Ombudsmanın Beyanları: Ombudsman, kuruluş yasasına göre çalışma alanına giren koşullarla ilgili açıklama yapma hakkına sahiptir.^[41]

Ombudsmanın Bağımsızlığı: Kral, Ombudsmanın organizasyonu ve prosedürleri için genel talimatlar verir. Bunun ötesinde, Ombudsman, işlevlerini bağımsız olarak yerine getirir.^[42]

Vakaların Ele Alınması: Ombudsman vakaları kendiliğinden veya başkalarının talebi üzerine incelemeye alır. Ombudsman'a herkes başvurabilir. Ombudsman, sözlü başvuruların yazılı hale getirilmesini sağlar. Ombudsman'a başvuran bir kişi mümkün olduğunca başvurunun gerekçelerini açıklamalı ve bu vakada mevcut olan herhangi bir bilgi ve belgeyi sunmalıdır. Bir başvuru belirli bir çocuğu ilgilendiriyorsa ve başvuru çocuğun kendisinden gelmiyorsa Ombudsman vakayı ilgili çocuğun izni olmadan ele alamaz. Çocuğun yaşı buna

[40] a.g.e

[41] a.g.e

[42] a.g.e

elvermiyorsa velinin izni alınır. Ombudsman durumun özelliğine göre yukarıda belirtilen iznin elde edilmemiş olmasına rağmen vakayı takip edebilir^[43]

Vakaların Reddi: Ombudsman, bir çocuk ve velileri arasında, ebeveyn sorumluluğunun kullanılması ve belirli, bireysel çatışmalara ilişkin başvuruları reddeder. Ombudsman, somut bir değerlendirme yaptıktan sonra, çocuğun çıkarlarının bu reddetme yoluyla açıkça ihmal edileceğini tespit ederse vakayı takip edebilir^[44]

Olguların Rafa Kaldırılması: Ombudsman, başvurunun eleştiri veya herhangi bir takip prosedürü gerektirmeyen bir durum için yapıldığını tespit ederse, vaka rafa kaldırılabilir. Ombudsman, başvurunun endişe verdiği durumun düzeltilmesi veya varlığının sona ermesi halinde de vakayı rafa kaldırabilir. Vakaların herhangi bir aşamasında, Ombudsman, bir vakayı işle bağlantılı nedenlerle dondurabilir. Bu durumda vakanın rafa kaldırılma nedeni hakkında başvuran tarafa bilgi verilir. Ombudsman tarafından vakaların kaldırılması temyiz edilemez.^[45]

Yukarıda ifade edildiği üzere “Çocuk Ombudsmanı”, genel olarak çocuklara ilişkin yasaları ve özellikle de BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni takip etmesi için Norveç hükümetini etkilemek, gerektiğinde yasaların değişmesi için hükümet üzerinde baskı oluşturmak, farklı meslekler arasındaki işbirliğini geliştirmeye çalışmak gibi çok önemli işlevleri yerine getirmektedir. Norveç Çocuk Ombudsmanlığı görevini, 2012’den bu yana yürütmekte olan Dr. Anne Lindboe’de Norveç Ombudsmanı’nın bu özelliklerine şu şekilde vurgu yapmaktadır;^[46]

Rolüm öncelikle bir sözcü olmak, yalnızca çocuklar adına konuşmak ve güçlü bir ses olmaktır. Dolayısıyla, Ombudsman, STK’lardan farklı olarak yetkiye sahiptir. Ombudsmanlık bürosu ayrıca, Çocuk Hakları Sözleşmesini ve ÇHS ile ilgili herhangi bir ihlal izlemesi yükümlülüğü bulunan bağımsız bir kurumdur. Ombudsmanın bu nedenle hem bir sözcü hem de çocuklar için bir bekçi olmalıdır.

Ombudsmanı her zaman çocuklarla yakın temas halindedir. Halk Avukatının çocuklarla konuşması ve deneyimlerini öğrenmesi son derece önemlidir. Örneğin, şu anda Norveç’te büyük bir endişe olarak okullarda zorbalık yapılıyor. Bu nedenle, zorbalığa maruz kalmış uygun desteği almayan çocuklar ile çok konuştuk. Deneyimlerini ve nasıl daha iyi desteklenmesi gerektiği konusunda tavsiyelerini istedik.

[43] Stoffelen & Broeck, a.g.e

[44] a.g.e

[45] a.g.e

[46] UNICEF. *Building the Future Children and the Sustainable Development Goals in Rich Countries*, UNICEF Innocenti Report Card 14, 2017

Daha sonra, bu çocukların ilk elden edinmiş oldukları deneyimleri ve tavsiyelerini, çocuk girdilerine dayanan okullarda zorbalığa karşı yeni bir politika geliştiren Eğitim Bakanıyla paylaştık.

Lindboe'nin ifadelerinde de görüldüğü üzere, Ombudsman için çocuklarla tanışmak, konuşmak, onlardan bilgi ve fikir almak oldukça önemlidir. Kuruluş, bunu başarmak için yıllar içinde aşağıdaki yaklaşımları geliştirmiştir^[47];

Doğrudan İletişim: Çocuk seslerinin toplumda duyulması ve temsil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, çocukların İnternette Ombudsman'a gönderilen mesajlar yazabileceği “*Doğrudan İletişim*” projesi oluşturulmuştur. Bu mesajlar, boşanma, zorbalık veya istismar gibi farklı konuları kapsayabilmektedir. Çoğu zaman, çocuklar bu konularla ilgili bilgi almak için soru sormaktadırlar. Hem çocuk soruları hem de Ombudsmanın cevapları Ombudsman web sitesinde yer alan bir foruma konulmaktadır. Bu şekilde, diğer çocuklar da konu ile ilgili bilgilerden yararlanabilmektedir.

Uzman Gruplar: Çocuklarla temas kurmanın bir başka yolu uzman grupların kurulmasıdır. Bu uzman gruplar, örneğin cinsel şiddete maruz kalmış çocuklar gibi hayatlarında farklı tecrübeye sahip çocuklardan oluşmaktadır. Mevcut uzman grupları, diğerlerinin yanı sıra cinsel istismara maruz kalan, şiddet gören veya ebeveynleri hapisnede olan çocuklardan ve etnik azınlık çocuklarından oluşmaktadır. Bu gruplar Ombudsman ve profesyonel danışmanlarla birlikte ilgili konuları görüşmektedirler. Bu gruplarda çocuklar deneyimlerini temel alarak tavsiyelerde bulunabilmektedirler. Örneğin uzman bir grupta “*Bir kurumda ya da koruyucu bakımda nelerin daha iyi olması*” konusunda görüşmeler yapılmıştır. Bu uzman gruplardaki çocuklar esas olarak, bu konuları tartışmak isteyen çocukları tanıyan ve belirli bir alanda çalışan profesyoneller tarafından seçilmektedirler. Örneğin şiddet gören çocuklar üzerine uzman gruplar, çoğunlukla Alternatif til Vold (Şiddet İçin Alternatif) organizasyonu tarafından oluşturulmuştur.

Acil Yardım Hattı: Bu uzman grupların tavsiyesi ile polis bir acil telefon hattı kurmuştur. Öncesinde çocuklar, çocuk koruma hizmetlerine başvurmanın kolay olmadığını ifade etmişler ve bunun üzerine de çocuk koruma sistemine ulaşabilmek için çocukların arayabileceği acil yardım hattı oluşturulmuştur. Çocuklar, mesai saatleri içinde ait oldukları belediyeyi telefonla arayarak yardım istemektedirler. Mesai saatleri dışında ise, çocuk refahı hizmetleri görevlisi çağırılı cevaplamakta ve bilgileri sorumlu belediyeye yönlendirmektedir. Acil yardım hattı büyük bir gelişmedir. Bu nedenle Ombudsman, her çocuğun

[47] Stoffelen & Broeck, a.g.e.

telefon hattını bildiğinden ve telefon hattından yararlanabildiğinden emin olmak için okullarda bilgi kampanyaları düzenlemektedir.

Bireysel Vakalar: Ombudsmanın ofisi, bireysel vakalarda çocuk haklarına ilişkin konularda bilgi isteyebilir. Bununla birlikte, örneğin sığınmacılar veya çocuk refahı gibi bireysel vakalara doğrudan müdahale etme yetkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, ofis ilgili taraftan vakanın nasıl ilerlediğini sorabilmekte ve onlara bazı tavsiyeler verebilmektedir. Ombudsman, çocuğun haklarının dikkate alınıp alınmadığını kontrol etme yetkisine sahiptir. Bu yolla, Ombudsman, bireysel vakalar üzerinde dolaylı bir etkiye sahiptir. ÇHS, çocuk refahıyla ilgili bireysel vakalarda giderek daha fazla kullanılmaktadır. Böylece ÇHS pratik bir araç haline gelmektedir. Bu durum Ombudsman'ın desteklediği bir gelişmedir. Ombudsman, pek çok profesyonelin ÇHS'ni nasıl kullanacaklarını bilmediğini gözlemlemiştir.

İşbirliği: Ombudsman kurumu hükümetten bağımsız olarak çalışmaktadır. Bununla birlikte, Redd Barna, Alternativ til Vold, gençlik örgütleri ve Barnevernsbarn için Landsforeningen gibi bazı sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmaktadır. Ombudsman aynı zamanda medyayı bir iletişim kanalı olarak kullanmaktadır. Ombudsman medya aracılığı ile yetişkinlerin çocuklarını dikkate alması gerektiği mesajını halka verirken Medya, Ombudsmanın çalışmalarında, bazı vakaları kamuoyunda gündeme getirerek önemli bir rol oynamaktadır. Bunun yanında, birçok çocuk Ombudsman hakkında okullarda ve anaokullarında bilgi kampanyaları ile bilgi sahibi yapılmaktadır. Ama yine de Ombudsman'a göre, ombudsmanın kim olduğu ve çocuklarla ilgili konularda ne şekilde katkıda bulunabileceği hakkında daha fazla tanıtıma gerek vardır. ^[48]

Ombudsmanın 2016 yılı için göstermiş olduğu faaliyetlerden bir kaçını şu şekilde sıralamak mümkündür: 2016'da çevrimiçi olan çocuklar tarafından 1711 soru sorulmuş ve bu soruların çok büyük bir kısmı ertesi gün cevaplanmıştır. Kurum 2016'da "Okullarda özel eğitim hakkına sahip çocuklar" konusunu ele alan 71 vakaya ait belgelere erişim talebi göndermiştir. Bu talebe ilişkin inceleme, beş il yetkilisinin özel eğitimle ilgili olarak şikayet edilen konular hakkındaki tüm belgelere uygulanmıştır. Ombudsman, 2016'da farklı profesyonel gruplar için çocuk haklarının eğitimi konusunda 77 ders vermiştir. 2016 yılında il yetkililerinden 6 vaka ile kendi belediyelerini denetlemeleri istenmiştir. Kamu kurumlarına 11 konuda mektup yazılmıştır. Bu konular şöyledir; "*çocuk sığınmacılar, gebe kadınlar için rehber, çocukların araştırma çalışmalarına katılma hakkı, göç vakalarında sağlık talepleri için kurallar, refakatçısı ve kimliği olmayan göçmen çocukların yerleşimi, cezaevindeki küçükler, şiddetten kurtulmuş uzman*

[48] A.g.e

grupların tavsiyeleri, çocukların psikolojik sağlık bakımının dijital gözetimi, Ulusal Sağlık Kurulu'nun ülke çapında gözetiminde öncelik verilmesi”.^[49]

2016'da Ombudsman 23 yazılı karar yayınlanmıştır. Bunların en önemlileri şunlardır: Okul sağlık hizmeti ve gençler için sağlık merkezi için ulusal akademik yönergeler; Gençler, yaşlılar ve belediyelerde özürülü insanlar için tavsiyeler, Çocuk refahında kalite ve yapısal reform; Üye olmayanların izlenmesi için danışma; Birincil Sağlık Hizmetleri; Sağlık ve bakım hizmetlerinde yapılan değişikliklerin kolluk kuvvetleri tarafından desteklenmesi; Babalık vakalarında kaldırma sürelerinin değiştirilmesi; Çocuk refahını geliştirme görevindeki değişiklikler ve bu görevler hakkındaki yeni kurallar, uyuşturucu bağımlılarının gözetiminde tutulması^[50] şeklindedir.

3. TÜRKİYE'DE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI SİSTEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Dünya genelinde özellikle 1980'li yılların başından itibaren benimsenmiş ve yıllar içinde yaygınlaşmış olan Çocuk Ombudsmanlığı kurumunun Türkiye'de de kurulması neredeyse zorunlu hale gelmiştir. Türkiye'de 29.06.2012 tarihinde kabul edilip 28338 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6328 sayılı kanun ile bu kurum “Kamu Denetçiliği” adı altında kurulduktan sonra, çocukların, idarenin uygulamaları karşısında haklarını savunabilmelerini, görüşlerini rahatlıkla ifade edebilmelerini sağlamak ve çocuk haklarının uygulanabilirliğini artırmak amacıyla, 22 Nisan 2014 tarihinde kurum bünyesinde çocuk internet sayfası (www.kdkcocuk.gov.tr) açılmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun belirttiğine göre çocuklar bu internet sayfası aracılığı ile Kuruma şikâyet ve taleplerini etkili bir şekilde iletebilmişlerse de^[51] bu gelişmeyi başlı başına Çocuk Ombudsmanlığı olarak görmek doğru değildir. Çünkü Çocuk Ombudsmanlığı, yukarıda Norveç örneğinde de görüldüğü üzere sadece dilek ve şikâyetleri alıp bunları karşılamaya ve gidermeye yönelik kurumlar olmaktan öte, çocuk haklarını uygulamaya geçirmeyi amaçlayan, çocuk hak ihlallerini bulup saptayan ve bu durumlarda bizzat çocuğun tarafında yer alan, çocukları ilgilendiren politika yapım sürecinde çocukların yararı için danışmanlık yapan, çocukların durumu hakkında araştırma, inceleme yapan, veri sağlayan ve

[49] Årsrapport frå Barneombudet 2016, http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2017/05/arsrapport_2016.pdf, Erişim Tarihi: 07.05.2017

[50] a.g.e

[51] Kamu Denetçiliği Kurumu, Yıllık Rapor, Ankara, 2014

raporlar yayınlayan bu yönü ile de bir kamuoyu baskısı oluşturan kurumlardır. Türkiye’de ki yapılanmanın ise bu ihtiyacı karşılamadığı açıktır.^[52]

Oysa ki Çocuk Ombudsmanlığı kurumları, sadece çocuklar için görev yapan, çocukları önceleyen, çocukların şikayet, istek ve beklentilerini doğrudan dinleyen, doğrudan çocukları muhatap alan kurumlar olmaları bakımından da önem taşımaktadır. Diğer yandan bu yönleri ile hem çocuk haklarının topluma tanıtılmasında hem de bu hakların “değer” olarak içselleştirilmesinde ve yaşam pratiklerine aktarılmasında büyük rol oynamaktadırlar. Norveç örneğinde görüleceği üzere Çocuk Ombudsmanları, çocuklardan bilgi toplayarak onların ihtiyaçlarını ve isteklerini hem idari organlar hem de politika yapıcılar karşısında savunmaktadırlar. Çocuk Ombudsmanlığı bu yönü ile sadece toplumda değil, aynı zamanda “bürokrasi” ve “siyaset” alanında da “çocuğa yönelik algıları” şekillendirme gücüne sahiptir. Öyle görünmektedir ki, Türkiye’de Çocuk Ombudsmanlığı alanında Norveç benzeri güçlü bir yapılanmaya gidilecek olması durumunda çocuk merkezli “toplumsal bir çocukluk algısı” oluşurken aynı zamanda siyaset ve bürokrasi alanında da “çocuğa duyarlı politikalar” üretilip uygulanma ihtimali oldukça yüksektir. Türkiye’de Çocuk haklarının geliştirilmesi açısından böyle bir algı değişikliği muhakkak gerçekleştirilmelidir. Nitekim, 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında da “çocuğa saygı ve çocuk hakları kültürünü geliştirmek, çocuk hakları temel alınarak eğitim ve sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi, çocuk haklarıyla ilgili düzenlemelerde çocukların görüşlerine de başvurmak” gibi toplumsal ve siyasal düzlemde çocuk algısını ilgilendiren temel temalar vurgulanmıştır. Bu bağlamda Çocuk Ombudsmanlığı söz konusu algı değişikliği açısından “kilit” bir role oynama potansiyeline sahiptir. Norveç modeli ise bu konuda Türkiye için iyi bir örnek teşkil edebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada insan hak ve hürriyetlerine yönelik ihlallerin önüne geçmek için oluşturulmuş olarak ombudsmanlık kurumunun bir türü olan Çocuk Ombudsmanlığı kurumu, Norveç örneği üzerinden incelenmiştir. Çalışmada, Türkiye’de Norveç örneğine benzer bir Çocuk Ombudsmanlığı sisteminin kurulmasının, çocuk hakları algısının da gelişmesine katkı sunacağı sonucuna varılmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda Çocuk Ombudsmanlığı sistemini uygulayan başka ülke örneklerinin derinlemesine incelenmesi ve karşılaştırma yapılması alana katkı sağlayacaktır.

[52] Yasemin Mamur Işıklı. Türkiye’de Çocuk Refahı İçin Model Önerisi: Çocuk Ombudsmanlığı, *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*, S.1,2016

KAYNAKÇA

- Altuğ Yılmaz; *Kamu Denetçisi (Ombudsman)*, İstanbul: İ.Ü. Rektörlük Yayınları, 2003
- Act Of 6 March 1981 No 5 Relating To The Ombudsman For Children, <http://barneombudet.no/english/act-and-instructions-for-the-ombudesman/>, Erişim Tarihi: 03.08.2017
- Act of 17 July 1992 No. 100 Relating to Child Welfare Services (the Child Welfare Act), <https://www.regjeringen.no/contentassets/049114cce0254e56b7017637e04ddf88/the-norwegian-child-welfare-act.pdf>, Erişim Tarihi: 07.07.2017
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; *Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017*, Ankara, 2013.
- Büyükcavcı, Mustafa; Ombudsmanlık Kurumu, *Ankara Barosu Dergisi*, 66(4), 10–13, 2008.
- Doğan, Kadir Caner; Hindistan Ombudsmanı: Yapısal-Kurumsal Ve İşlevsel Yönleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (43), 142-148, 2015.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin; *Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)*, SDE Analiz, Strateji Düşünce Enstitüsü, 2010, [http://www.hasantahsinfendoglu.com/sde/KAMU%20DENETCILIGI%20\(OMBDUSMANLIK\).pdf](http://www.hasantahsinfendoglu.com/sde/KAMU%20DENETCILIGI%20(OMBDUSMANLIK).pdf), Erişim Tarihi: 19.09.2017.
- Keskin, İbrahim; Temel İnsan Hakları Bağlamında Ombudsmanlık Kurumunun Hukuk Devletindeki Yeri ve Önemi. *Adalet Dergisi* (45), 117-145, 2013
- Kural, Tevhide Bilgen, Zeynep Kurt. Norveç Sağlık Sistemi, http://yeni.thsk.gov.tr/depo/thsk/denetim-hizmetleri-db/dokumanlar/Sunum/NORVEC_SUNUM.pdf, Erişim Tarihi: 21.09.2017.
- Stoffelen Janneke& Stéphanie Van Den Broeck (2009), Children's Rights in Norway <https://samforsk.no/SiteAssets/Sider/publikasjoner/Childrens%20Rights%20in%20Norway.pdf>, Erişim Tarihi: 22.09.2017.
- UNICEF, *Çocuk Haklarını Koruyan Bağımsız Kurumlar*, Floransa-İtalya: UNICEF BM Çocuk Fonu Innocenti Araştırma Merkezi, 2001
- UNICEF; *The State of the World's Children*, UNICEF, 2016
- UNICEF. *Building the Future Children and the Sustainable Development Goals in Rich Countries*, UNICEF Innocenti Report Card 14, 2017
- UNICEF Röportajları Dr Anne Lindboe, <http://www.un.org.vn/en/feature-articles-press-centre-submenu-252/3606-unicef-interviews-dr-anne-lindboe,-norwegian-ombudsman-for-children.html>, Erişim Tarihi: 23.09.2017.
- Kamu Denetçiliği Kurumu, *Yıllık Rapor*, Ankara, 2014
- Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Kanun Numarası: 6328, Kabul Tarihi: 14/6/2012 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 29/6/2012, Sayı: 28338

Mamur Işıklı, Yasemin; Türkiye’de Çocuk Refahı İçin Model Önerisi: Çocuk Ombudsmanlığı, *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*, S.1, 2016.

Tümerkan Albayrak, Elvan, Birinci Mehmet; Sosyal Devlet Modelleri: Sosyal Demokrat Model, İsveç- Norveç Örneği *Journal of Social Work*, 2017, Vol:1, Issue:1, 64-100, 2017.

Yüce, Mehmet, Beyce Atanur; *Kamu Denetçiliği Hukuku*, Ankara: Savaş Kitap ve Yayınevi, 2013.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.samfunnskunnskap.no/?page_id=475&lang=tr. Erişim Tarihi: 21.09.2017.

<https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/allocation-of-responsibilities-related-to-c1/saksgang-i-barnevernet/id415354/>. Erişim Tarihi: 21.09.2017.

<https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/id213/>. Erişim Tarihi: 07.08.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/departments/id325/>, Erişim Tarihi: 23.09.2017.

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/county-social-welfare-boards/id418110/>, Erişim Tarihi: 07.03.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/hod/org/etater-og-virksomheter-under-helse-og-omsorgsdepartementet/Subordinate-institutions/The-Norwegian-Board-of-Health/id279747/>, Erişim Tarihi: 02.07.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/Norwegian-Directorate-for-Children-Youth/id418035/>, Erişim Tarihi: 07.07.2017

<https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/allocation-of-responsibilities-related-to-c1/id2353984/>, Erişim Tarihi: 01.07.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/departments/id325/>, Erişim Tarihi: 07.08.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Consumer-Dispute-Commission/id426145/>, Erişim Tarihi: 07.05.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Equality-and-Anti-Discrimination-Tri/id418382/>, Erişim Tarihi: 01.07.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/departments/id325/>, Erişim Tarihi: 07.06.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Consumer-Ombudsman/id426137/>, Erişim Tarihi: 02.06.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/Offices-and-agencies-associated-with-the-Ministry-of-Children-and-Equality/The-Equality-and-Anti-Discrimination-Omb/id418111/>, Erişim Tarihi: 03.05.2017

<http://barneombudet.no/english/about-the-ombudsman>, Erişim Tarihi: 04.07.2017

http://www.nsd.uib.no/polsys/data/filer/aarsmeldinger/AN_2016_16405.pdf, Erişim Tarihi: 07.08.2017

<https://www.regjeringen.no/en/dep/bld/organisation/id322/>. Erişim Tarihi: 07.07.2017

